

Gezigt op Gorssel

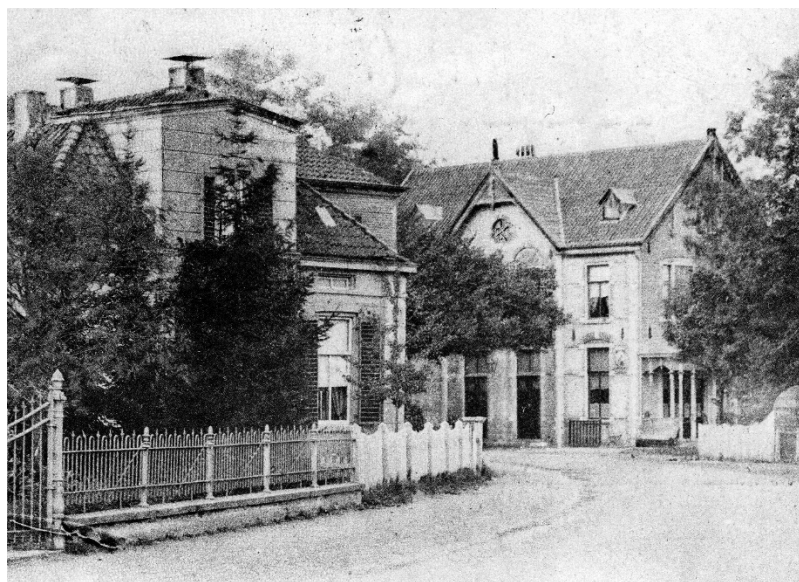
Eén van de fraaiste schilderijen van Gorssel hangt in de Brink bij de kerk in Gorssel en laat ook de kerk van vroeger zien. Het schilderij is gemaakt door Peter Visser, een markante schilder uit het midden van de 19de eeuw. "Hij schilderde dorpsgezichten en boerderijen op de Oost-Veluwe, in Salland en de Achterhoek. Zijn werk laat in panoramische overzichten en op een natuurgetrouwe manier zien hoe de streek er in die tijd uit zag. Sommige van zijn beelden zijn uniek omdat de fotografie nog maar net bestond. Daardoor laat zijn werk veel dingen zien waar geen foto's van bestaan. Interessant ook zijn de details in zijn schilderijen. Die geven een kijkje in de landbouwgeschiedenis en het dagelijks leven in vroeger tijden". Deze omschrijving van de schilder komt van de website www.petervisser-schilder.nl waarop meer schilderijen te zien zijn. In het schilderij van Gorssel zijn de beelden zeker ook uniek en zijn bijzondere details te zien en dus hebben wij het schilderij eens goed onder de loep genomen. Van Peter Visser weten wij dat hij tussen 1852 en 1855 in onze streek schilderde. Het schilderij van Gorssel hebben wij gedateerd op 1854 op basis het feit dat hij dat jaar ook in Voorst heeft geschilderd en op basis van het eerste detail wat ons opvalt in het schilderij: de palen en de draad van de Rijkstelegraaf die rechts op het schilderij zijn te zien. Die werd voor het Gorsselse deel namelijk aanbesteed op 22 juli 1853. Het was de eerste nutsvoorziening en dus een modern detail voor die tijd die Peter Visser kon schilderen, te vergelijken met een 5g mast nu. Nu ons oog hierop gericht is, gaan we het schilderij verder maar van rechts naar links bekijken. Het is wel even goed om aan te geven waar Peter zal hebben gestaan. Dat is ongeveer op de rode punt van bijgaand kaartje. De gele vlakjes zijn de gebouwen die hij geschilderd heeft.



Het gebouw rechts is logement **de Roskam** en de houten doorrijschuur die erbij stond. Hier werden de karren en koetsen gestald van de reizigers die in de herberg bleven overnachten. Ze reden de rijtuigen van de kant van de Roskam in de schuur en reden er de volgende dag weer van de achterkant uit, de doorrijschuur had dus een aparte in- en uitgang. Vanaf de uitgang liep een zandpad weer naar de hoofdweg, deze is ook op het schilderij te zien. De hoofdweg, tegenwoordig de Hoofdstraat, werd in die tijd nog de Straatweg van Zutphen naar Deventer genoemd en was de doorgaande weg in die tijd, de Roskam was dus gunstig gelegen. Uitbaters in die tijd waren Jan Willem van der Meij en Jenneken Wansink. Zij waren van de 3^e generatie Van der Meij die sedert 1744 de Roskam beheerden en zijn ook op bijgaande foto te zien. De boom voor de Roskam stond er ook al en kennen wij van de vele Ansichtkaarten die later nog van de Roskam zijn gemaakt.



Het volgende gebouw is de school met meesterwoning en was van oorsprong de kosterwoning en wordt daarom **de Kosterie** genoemd. Hiervan is geen foto bekend, alleen toen op de plek van de school al een nieuwe woning was gebouwd wat in 1890 zal zijn gebeurd. De school kan al in 1886 zijn afgebroken want toen werd aan de overkant van de weg de nieuwe school gebouwd op de plek waar tegenwoordig nog steeds de Vullerschool staat. De woning werd van oorsprong dus bewoond door de koster die deze baan combineerde met die van schoolmeester. Zo woonde en werkte hier lange tijd Willem van der Meij, broer van Jan Willem van der Meij van de Roskam. In 1830 werd hij uit de functie van onderwijzer ontslagen wegens doofheid. Omstreeks 1834 gaat Johannes Hubertus van Westendorp aan de slag als schoolonderwijzer en hij bleef dit doen tot aan zijn pensioen en zo ook in 1854. Hij was gehuwd met Charlotta Gijsberdina Bessem. Alhoewel hij alleen als schoolonderwijzer wordt geregistreerd is het wel haast zeker dat hij toen ook de koster van Gorssel was. Op de foto is de latere woning te zien welke o.a. bewoond is geweest door hoofdonderwijzer en koster Herman Johan Meuleman die op de oude en nieuwe school les heeft gegeven.



En dan komen we bij **de kerk** die ogenschijnlijk wat hoger was gelegen. Verder zien wij tussen de Kosterie en de kerk een omheind plantsoen met bomen. De toren van de kerk stamt uit de 15e eeuw en is daarmee het oudste authentieke bouwwerk in Gorssel. Het schip is meerdere keren herbouwd en op het schilderij zien wij het resultaat van de laatste verbouwing van 1842 toen de kerk werd verbouwd en vergroot. Het bouwsel kon niet iedereen bekoren en het werd dan ook wel de lelijkste kerk genoemd die er ooit in Gorssel heeft gestaan, maar Peter Visser heeft er wel een mooi plaatje van gemaakt. De verbouwing werd mede gefinancierd door koning Willem II die in 1842 op doorreis over de Straatweg van Zutphen naar Deventer kwam en in Gorssel werd aangesproken door de toenmalige dominee Coops wat resulteerde in een gift van 350 gulden. Joächimus Coops verhuisde in 1842 van de Oude Pastorie in de Eesterhoek naar de Nieuwe Pastorie die gelijk met de verbouwing van de kerk in 1842 werd gebouwd aan de overkant van de straatweg. Deze is niet te zien op het schilderij, maar de boer die er op staat zal hem wel hebben gezien. Of keek hij met meer aandacht naar de gewassen op het naastgelegen bouwland? Mogelijk was hij dan Antoni Martinus Braakman die op de Smid woonde en daar zijn bouwland had liggen.



Antoni zijn vader was Johannes Wilhelmus Braakman die ook op de Smid woonde maar ook eigenaar is geweest van **Klein Bentink**, het laatste huis aan de linkerkzijde van het schilderij. Van oudsher was Klein Bentink een boerderij en wordt al in 1321 genoemd als "Erf Benting" en is daarmee de eerst vermelde boerderij van Gorssel en we gaan ervan uit dat deze toen ook al op deze plek stond. De kerk stond er toen nog niet, want de kerkdiensten werden in die tijd nog gehouden in de kapel in het buurschap Eschede. In 1842 verkoopt Johannes Wilhelmus Braakman het Klein Bentink aan Gerrit Dikkers en diens echtgenote Johanna Noteboom die wij mogelijk voor het huis op het schilderij zien staan. Gerrit is broodbakker van beroep en zo ontstond er een bakkerij in het pand. Gerrit zijn ouders hebben een herberg in Holten en ook zijn beide grootouders hadden ook een herberg. En zo wordt ook Klein Bentink een herberg en op het bord boven de ingang is al een zwaan te zien welke vaak werd gebruikt als symbool voor een herberg en later ook de naam zou worden van dit huis toen het een hotel, café en restaurant was geworden. Verder valt de enorme bult met takkenbossen achter het huis op, deze zullen zijn gebruikt voor het stoken van de bakkersoven. Links van het huis zien wij nog een gedeelte van een dak welke van een schuur kan zijn, maar ook mogelijk het dak is van de naastgelegen boerderij Wiltink wat de grootste boerderij binnen de huidige bebouwde kom van Gorssel was en waar geen afbeelding van bekend is.



In ieder geval is het schilderij van Peter Visser een uniek schilderij en ik hoop dat met deze beschrijving het schilderij nog meer tot de verbeelding spreekt! Voor meer informatie over de gebouwen en hun bewoners zie de website www.eesterhoek-gorssel.nl waar nog veel meer andere historische huizen en boerderijen zijn te zien van Gorssel en omgeving.

Erwin Strookappe

NB: met dank aan Nico Meerburg voor zijn kennis en eindeloos geduld om meerdere keren foto's te maken van het schilderij en daarvoor steeds opnieuw de kerk te moeten openen.

